

**LLYFRGELL GENEDLAETHOL CYMRU
THE NATIONAL LIBRARY OF WALES**

**Adroddiad Blynyddol
Cydymffurfiaeth â Safonau'r Gymraeg
2017-18**

www.llyfrgell.cymru

Noddir gan
Lywodraeth Cymru
Sponsored by
Welsh Government

Cynnwys

1.	Cyflwyniad	3
2.	Cydymffurfiaeth Safonau Cyflenwi Gwasanaethau	4
3.	Cydymffurfiaeth Safonau Llundio Polisi	9
4.	Cydymffurfiaeth Safonau Gweithredu	10
5.	Monitro	14
6.	Safonau Atodol	14
7.	Blaenoriaethau ar gyfer Ebrill 2018 – Mawrth 2019	15

Adran 1: Cyflwyniad

Mae Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 yn gosod fframwaith cyfreithiol, sydd yn rhoi dyletswydd ar y Llyfrgell i gydymffurfio â safonau mewn perthynas â'r Gymraeg. Mae safon yn egluro sut mae disgwyl i sefydliadau ddefnyddio'r Gymraeg mewn gwahanol sefyllfaoedd.

Mae'r dyletswyddau sy'n deillio o'r safonau'n golygu na ddylai'r Llyfrgell drin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg yng Nghymru. Pwrpas y safonau yw:

- ei gwneud hi'n eglur i sefydliadau beth yw eu dyletswyddau o ran y Gymraeg
- ei gwneud hi'n fwy eglur i siaradwyr Cymraeg pa wasanaethau y gallant ddisgwyl eu derbyn yn Gymraeg
- sicrhau mwy o gysondeb o ran gwasanaethau Cymraeg a gwella eu hansawdd

Mae'r Mesur yn nodi y caiff Gweinidogion Cymru bennu safonau yn y meysydd canlynol:

- cyflenwi gwasanaethau
- llunio polisi
- gweithredu
- hybu
- cadw cofnodion

Derbyniodd Llyfrgell Genedlaethol Cymru hysbysiad cydymffurfio gan Gomisiynydd y Gymraeg o dan Ran 4 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 ar 25 Gorffennaf 2016. Roedd yr hysbysiad hwn yn pennu'r safonau penodol y mae'n ofynnol i'r Llyfrgell gydymffurfio a hwy, ac ar 25 Ionawr 2017 daeth 150 o safonau yn weithredol. Mae'r hysbysiad wedi ei osod ar wefan y Llyfrgell.

<https://www.llyfrgell.cymru/am-llgc/llywodraethiant/dogfennaeth-gorfforaethol/>

Yn sgil ymrwymiad hanesyddol y Llyfrgell i'r iaith Gymraeg, roedd y Llyfrgell eisoes wedi bod yn cydymffurfio â nifer sylweddol o'r safonau a osodwyd arni trwy weithrediad ei Chynllun Iaith, ac yn wir, roedd y Cynllun hwn yn mynd ymhellach na safonau'r Gymraeg mewn sawl maes.

Mae'n ofynnol i'r Llyfrgell gyhoeddi adroddiad blynyddol erbyn 30 Medi fel ag y gosodwyd yn Safonau'r Gymraeg (152, 158,164). Dyma'r adroddiad blynyddol cyntaf ers cyflwyno Safonau'r Gymraeg, ac mae'r adroddiad yn canolbwyntio ar y cyfnod 1 Ebrill 2017 i 31 Mawrth 2018.

Casglwyd y wybodaeth sy'n cael ei gynnwys yn yr adroddiad hwn o ganlyniad i'r monitro parhaus y mae'r Llyfrgell yn ei gynnal ar ei gwasanaethau.

Derbyniwyd dau gwyn ynghylch cydymffurfiaeth y Llyfrgell a'r Safonau yn ystod y flwyddyn dan sylw, a cheir manylion am rhain yn Adran 2 o'r adroddiad yma (gweler Adran 2).

Adran 2: Cydymffurfiaeth Safonau Cyflenwi Gwasanaethau (Safonau 1-83)

Rhodddwyd canllawiau i staff y Llyfrgell ar y Safonau, ond fe ddiwygiwyd y rhain yn ystod y flwyddyn, er mwyn symleiddio'r ddogfen i ganolbwyntio ar y prif wasanaethau i'r cyhoedd.

Gohebu (Safonau 1-7)

Mae staff yn ymateb i ohebiaeth gan aelodau o'r cyhoedd yn yr un iaith â'r llythyr neu'r e-bost gwreiddiol, gan nodi'r iaith ddewisol ar gyfer y dyfodol.

Wrth gychwyn gohebiaeth ag aelodau o'r cyhoedd, gwneir hynny drwy gyfrwng iaith ddewisol yr unigolyn/unigolion os yw hynny'n hysbys. Fel arall, anfonir yr ohebiaeth yn ddwyieithog a holir yr unigolyn/unigolion ynghylch eu hiaith ddewisol ar gyfer gohebu â ni. Pan geir yr wybodaeth yma, cofnodir yr iaith ddewisol ar gyfer y dyfodol ac mae staff yn ymdrin â'r person/personau yn eu hiaith ddewisol o hynny ymlaen. Os derbynir gohebiaeth uniaith oddi wrth y person mae'r staff yn gohebu â hwy, ond nid yw'r person wedi datgan ei iaith ddewisol, mae staff yn gohebu gyda'r unigolyn yn yr iaith yna o hynny ymlaen. Llofnodir copiau Cymraeg a Saesneg o ohebiaeth. Mae unrhyw waith sydd angen ei gyfieithu yn cael ei anfon at Swyddfa'r Llyfrgellydd, er mwyn trefnu hynny.

Derbyniwyd 1 cwyn ynglŷn â safon 4 gan ddarllynydd ar 19 Ebrill 2017 fod e-bost cydnabod Question Point yn uniaith Saesneg. Question Point yw'r sustem a ddefnyddir gan y Llyfrgell i weinyddu ei gwasanaeth ymholiadau. Cysylltwyd â cwmni OCLC, sydd yn gyfrifol am Question Point, i adrodd y broblem iddynt. Nododd y cwmni mai nam technegol ar y system oedd yn gyfrifol fod neges uniaith Saesneg wedi ei hanfon allan ar yr achlysur yma, ac y byddent yn cywiro'r gwall. Nid yw'r Llyfrgell eto wedi derbyn sicrwydd gan y cwmni bod y broblem wedi ei goresgyn.

Galwadau ffôn (Safonau 8-10, 18, 20-21)

Os yw aelod staff yn ateb galwadau ffôn allanol neu alwadau sydd wedi eu trosglwyddo gan y dderbynfa, maent yn ateb â chyfarchiad dwyieithog:

"Llyfrgell Genedlaethol Cymru / National Library of Wales".

Anogir pob aelod o staff i osod neges recordiedig dwyieithog ar beiriant ateb eu ffôn, gyda'r Gymraeg o flaen y Saesneg. Os nad oes neges wedi ei osod, mae'r galwad yn cael ei flaenyrru i system neges llais y Llyfrgell, sydd â'r Gymraeg o flaen y Saesneg.

Gwasanaethau ffôn (Safonau 12-17, 22)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau yma.

Mae pob hysbyseb o rifau ffôn y Llyfrgell a'r Gymraeg cyn y Saesneg. Mae gwasanaeth Cymraeg ar gael ar brif rif ffôn y Llyfrgell yn barhaol. Os nad yw aelod o'r staff wedi gosod neges ar beiriant ateb ei ffôn, mae'r galwad yn cael ei flaenyrru i system neges llais y Llyfrgell, ble mae'r gwasanaeth cyfan yn Gymraeg. Mae hyn yn rhoi gwybod i aelodau o'r cyhoedd bod modd iddynt adael neges yn Gymraeg.

Cyfarfodydd (Safonau 23, 25, 25A, 25CH)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau yma.

Mae pawb sydd yn mynychu cyfarfod a gynhelir gan y Llyfrgell yn gallu defnyddio eu hiaith ddewisol yn y cyfarfod. Defnyddir gwasanaeth cyfieithu ar y pryd ar gyfer cyfarfodydd lle nad yw pawb sydd yn mynychu yn gallu siarad Cymraeg.

Digwyddiadau cyhoeddus (Safonau 26-32)

Mae pawb sydd yn mynychu cyfarfod sy'n agored i'r cyhoedd a gynhelir gan y Llyfrgell yn gallu defnyddio eu hiaith ddewisol yn y cyfarfod. Mae gwahoddiadau i bob cyfarfod yn ddwyieithog. Darperir gwasanaeth cyfieithu ar y pryd ym mhob cyfarfod i bawb sy'n dymuno defnyddio'r gwasanaeth yma. Mae pob deunydd ysgrifenedig cyfarfodydd sy'n agored i'r cyhoedd ar gael yn ddwyieithog, yn ogystal â deunydd cyhoeddusrwydd i'r digwyddiadau. Mae cyfarfodydd Bwrdd Ymddiriedolwyr y Llyfrgell yn agored i'r cyhoedd, a chyhoeddir agenda dwyieithog pob cyfarfod ar y wefan wythnos o flaen llaw.

Hysbysebu (Safonau 33-34)

Mae pob deunydd cyhoeddusrwydd a ddefnyddir gan y Llyfrgell yn ddwyieithog.

Llunio dogfennau i'r cyhoedd (Safonau 36, 44-47)

Mae dogfennau i'r cyhoedd ar gael fel fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân, neu yn ddwyieithog.

Serch hynny, mae lle i wella ar hyn, gan fod angen sicrhau fod y fersiynau Saesneg yn datgan yn glir bod y dogfennau hefyd ar gael yn Gymraeg.

Gwefan y Llyfrgell (Safonau 48, 51-52)

Mae gwefan y Llyfrgell yn gwbl ddwyieithog. Mae gosodiad pob tudalen yn gyson gyda thestun pob tudalen ar gael yn Gymraeg ac mae pob tudalen Gymraeg ar y wefan yn gweithredu'n llawn. Mae'r tudalennau Saesneg yn cynnwys dolen uniongyrchol i'r dudalen Gymraeg cyfatebol ar ben y dudalen. Mae pob dogfen a luniwyd gan y Llyfrgell, a gyhoeddwyd ar y wefan, ar gael yn y Gymraeg. Mae rhyngwyneb pob tudalen, a'r dewislenni ar bob tudalen, ar gael yn Gymraeg.

Roedd y Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau yma cyn y dyddiad dyroddi.

Apiau a'r cyfryngau cymdeithasol (Safonau 53-55)

Mae'r Llyfrgell yn cydymffurfio â Safon 53. Rydym wedi datblygu 3 ap (yr Anthem Genedlaethol, Cymru yn y Rhyfel, a Smartify). Serch hynny, mae her yn codi wrth ddatblygu gwefannau ac unrhyw adnoddau digidol yn ddwyieithog, yn enwedig os yw'n golygu gweithio gyda chwmnïau allanol. Nid yw cwmnïau allanol yn cynllunio a datblygu apiau mewn modd sydd yn trosglwyddo'n hwylus i fod yn ddwyieithog. Tybiwyd fod yr her yn anos gydag apiau oherwydd bod y gofod yn llawer mwy cyfyng ar sgriniau dyfeisiadau symudol. Yn aml iawn, Saesneg yw'r iaith gyntaf/ddiofyn ar gyfer datblygu'r mathau hyn o wasanaethau, ac er bod y Gymraeg yn cael ei hystyried yn y trafodaethau cychwynnol, mae tuedd i roi sylw manwl iddi yn ddiweddar mewn prosiect (hynny yw, pan mae fersiwn Saesneg yn eithaf datblygedig). Mae'r gofyniad i sicrhau cysondeb rhwng y ddwy iaith, a gall hynny arwain at heriau ymarferol wrth fireinio, a rhaid bod yn ofalus hefyd gyda chywirdeb pan fydd gwasanaethau o'r fath yn cael eu hadeiladu gan ddatblygwyr nad ydynt yn deall yr iaith. Ystyriaeth arall yw'r cynnal a chadw, a sicrhau bod gan y rhai sy'n gofalu am wefan, ap neu adnodd y gallu i wneud addasiadau a chreu cynnwys yn hwylus yn y ddwy iaith.

Mae cyfrifon y Llyfrgell ar y cyfryngau cymdeithasol yn ddwyieithog. Yn achos Twitter, Periscope ac Instagram mae'r cyfrifon Cymraeg a Saesneg ar wahân, ond gyda Facebook, YouTube a Flickr un cyfrif dwyieithog sydd. Mae'r cynnwys i gyd yn ddwyieithog, ac eithrio ambell i drydariad ar adegau penodol (er enghraifft, ymateb i neges rhywun arall neu ail-drydar) ac mae'n bosib fod rhai aelodau staff heb ddanfôn trydariad Saesneg i hyrwyddo cofnod blog Cymraeg yn y gorffennol.

Peiriannau hunanwasanaeth (Safon 56)

Derbyniwyd 1 cwyn ynglŷn â safon 56 yn ymwneud â'r peiriannau hunanwasanaeth ar gyfer gwneud y taliadau canlynol yn y Llyfrgell:

- Parcio
- Llungopïo

Roedd y peiriannau hunanwasanaeth yn y maes parcio eisoes yn gweithio drwy'r Gymraeg a'r Saesneg ond derbyniwyd cwyn gan ddarllenwydd ar 20 Ebrill 2017 nad oedd y Gymraeg yn iaith ddiofyn ar y peiriannau. Gosodwyd meddalwedd newydd ar y peiriannau gan y cyflenwyr i sicrhau mai'r Gymraeg fyddai'n iaith ddiofyn ar 2 Ionawr 2018.

Nid yw'r peiriannau hunanwasanaeth ar gyfer taliadau llungopïo yn gweithredu drwy'r Gymraeg, ond ceir cyfarwyddiadau Cymraeg a Saesneg ar sut i'w defnyddio.

Mae arwydd yn yr Uned Reprograffeg sy'n annog ymwelwyr i ddefnyddio'r Gymraeg wrth siarad â'r staff yno.

Arwyddion (Safonau 57-59, 137-139)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau hyn.

Mae arwyddion sydd yn Gymraeg yn unig yn cael eu rhoi i'r chwith o'r arwydd Saesneg cyfatebol. Lle mae testun Cymraeg a Saesneg yn ymddangos ar yr un arwydd, mae'r testun Cymraeg uwchben y testun Saesneg.

Y Dderbynfa (Safonau 60, 63-64)

Mae'r gwasanaeth yn nerbynfa'r Llyfrgell yn gwbl ddwyieithog. Bydd yr holl ymwelwyr â'r dderbynfa yn cael eu cyfarch yn iaith yr ymwelydd os yw hynny'n hysbys. Fel arall, maent yn cael eu cyfarch yn ddwyieithog.

Mae pob aelod o staff y dderbynfa yn rhugl yn y Gymraeg ac yn darparu gwasanaeth Cymraeg, ac maent yn gwisgo llinyn gwddf neu fathodyn sy'n cyfleu hynny. Mae arwydd yn y dderbynfa sy'n annog ymwelwyr i ddefnyddio'r Gymraeg yn y Llyfrgell. Roedd y Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau cyn y dyddiad dyroddi.

Hysbysiadau (Safonau 65-66)

Mae hysbysiadau mae'r Llyfrgell yn eu cyhoeddi neu arddangos yn ddwyieithog, gyda'r fersiwn Gymraeg uwchben neu i'r chwith o'r fersiwn Saesneg. Os yw hysbysiadau'n cael eu cyhoeddi ar y wefan, mae'r fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân. Mae'r cynnwys yn gyfatebol ble mae'r fersiynau ar wahân.

Tendrau (Safonau 72-74, 76)

Mae'r Llyfrgell yn cyhoeddi gwahoddiadau i dendro am contract ar safle GwerthwchiGymru (Sell2Wales) ac yng Nghyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd (Official Journal of the European Union – OJEU).

Darparir categorïau'r nwyddau CPV (Common Procurement Vocabulary) ar gyfer hysbysiadau OJEU gan yr Undeb Ewropeaidd yn y 22 iaith swyddogol yn unig. Nid yw'r Gymraeg yn iaith swyddogol llawn, ond yn iaith cyd-swyddogol. Nid yw'r Llyfrgell yn cydymffurfio'n llwyr â Safon 72, gan fod rhannau yn unig o'r gwahoddiadau GwerthwchiGymru yn Gymraeg. Nid oes fersiwn Gymraeg o'r gwahoddiadau OJEU am y rheswm uchod, ond mae hyn tu hwnt i reolaeth y Llyfrgell. Nodir nad yw'n ofynnol i gorff cyhoeddi gwahoddiad i dendro yn Gymraeg yn y Cyfnodolyn Swyddogol.

Cyhoeddir gwahoddiadau ar GwerthwchiGymru fel fersiynau Cymraeg a Saesneg ar wahân. Mae 7 gwahoddiad ar safle GwerthwchiGymru wedi eu gwneud yn ystod 2017-18, ac mae 1 ohonynt (y gwahoddiad mwyaf diweddar, ar 09/03/18) yn datgan y caniateir i dendrau gael eu cyflwyno yn Gymraeg. Felly, roedd y Llyfrgell yn cydymffurfio'n rhannol â Safon 73 yn ystod 2017-18.

Ni dderbyniwyd tendrau yn Gymraeg yn ystod y flwyddyn.

Gwasanaethau Cymraeg (Safonau 77-78)

Mae'r Llyfrgell eisoes yn cydymffurfio â'r Safonau yma.

Mae holl wasanaethau'r Llyfrgell ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg. Ceir gwybodaeth amdanynt ar wefan y Llyfrgell, gyda phob tudalen ar gael yn y Gymraeg a'r Saesneg. Mae deunydd sydd yn rhoi cyhoeddusrwydd i wasanaethau'r Llyfrgell yn ddwyieithog. Nid yw'r deunydd yma, neu'r wefan, yn cyfeirio at y gwasanaethau sydd ar gael yn y naill iaith neu'r llall, gan eu bod i gyd ar gael yn y ddwy iaith.

Hunaniaeth Gorfforaethol y Llyfrgell (Safon 79)

Enw swyddogol y Llyfrgell yw 'Llyfrgell Genedlaethol Cymru The National Library of Wales'. Mae hyn wedi ei ddangos yn glir ar bob eitem o ddeunydd swyddfa safonol y Llyfrgell, boed y defnydd yn fewnol neu yn gyhoeddus. Mae pob eitem o wybodaeth ar yr eitemau yma yn ddwyieithog, gyda'r Gymraeg uwchben y Saesneg bob tro.

Diwygiwyd logo'r Llyfrgell yn 2017 a chyhoeddwyd Canllawiau Brandio ar fewnrwyd y Llyfrgell. Mae'r canllawiau yma wedi eu diwygio ymhellach yn ystod 2018. Dyluniwyd y logo i'w ddefnyddio ar bob deunydd corfforaethol, deunydd mewnol a chyhoeddus ac ar gyfer amgylcheddau print a sgrin. Dyma'r unig fersiynau o'n logo y dylid eu defnyddio. Mae'r logo wedi ei ddylunio i roi'r Gymraeg uwchben y Saesneg.

Mae'r Canllawiau'n nodi fod logo Llyfrgell Genedlaethol Cymru bob amser yn ddwyieithog. Pryd bynnag a ble bynnag y caiff ei ddefnyddio, yng Nghymru a thu hwnt, rhaid defnyddio'r logo dwyieithog.

Addysg (Safon 80)

Nid yw'r Llyfrgell yn darparu cyrsiau addysg, yn yr ystyr fod cwrs yn golygu cyfres o sesiynau dysgu. Darparwyd un gweithdy i'r cyhoedd ar 20 Ebrill 2017 ar Ffotograffiaeth. Roedd y gweithdy ar gael yn y Saesneg yn unig, ond roedd aelod o staff oedd yn meddu'r Gymraeg yn bresennol i gynorthwyo.

Cyhoeddiadau dros y system annerch gyhoeddus (Safonau 83, 140)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau hyn.

Adran 3: Cydymffurfiaeth Safonau Llundain Polisi (Safonau 84-89, 91-93, 144)

Llundain Polisiâu (Safonau 84-89, 91-93, 144)

Mae'r Llyfrgell eisoes yn gweithredu yn unol â'r Safonau hyn.

Mae'r Gymraeg yn gyfrifoldeb i bob aelod o staff y Llyfrgell, ac mae brwdfrydedd wrth roddi ystyriaeth i'r Gymraeg wrth lunio polisi – digwydd hynny'n gwbl naturiol, neu ceisir cyngor gan y Swyddog Gweinyddol yn Swyddfa'r Llyfrgellydd.

Cyhoeddwyd Cynllun Strategol 2017-2021 y Llyfrgell yn ystod y flwyddyn. Roedd y broses o ddatblygu'r cynllun yn mynnu ymgysylltu gyda'r cyhoedd. Cyhoeddwyd dogfen ymgynghorol (yn Gymraeg ac yn Saesneg) ar wefan y Llyfrgell, ac fe gomisiynwyd cwmni allanol i gynnal cyfres o gyfarfodydd grwpiau ffocws gydag aelodau o'r cyhoedd. Nodwyd yn y ddogfen ymgynghorol y byddai'r Cynllun Strategol yn gweithredu dyletswyddau statudol y Llyfrgell o dan Safonau'r Gymraeg.

Ni dderbyniwyd cwyn ynglŷn â chydymffurfiaeth y Llyfrgell â'r safonau llunio polisi yr oedd o dan ddyletswydd i gydymffurfio â hwy.

Adran 4: Cydymffurfiaeth Safonau Gweithredu

Polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol (Safon 94)

Cyhoeddwyd canllawiau i'r Safonau ar fewnwyd y Llyfrgell ac aed ati i ddatblygu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol. Mae'r Polisi a'r canllawiau newydd wedi eu drafftio. Y cam nesaf fydd derbyn cymeradwyaeth uwch-reolwyr y Llyfrgell ac ymgynghori â'r undebau, ac yna eu cyhoeddi ar y fewnwyd.

Adnoddau Dynol:

Hawliau'r Cyflogai (Safonau 95-100)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r safonau hyn.

Cyhoeddi Polisiâu (Safonau 101-107)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r safonau hyn.

Cwynion (Safonau 108-109, 111)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r safonau hyn.

Disgyblu (Safonau 112-113, 115)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r safonau hyn.

Datblygu Sgiliau yn y Gymraeg / Hyfforddiant (Safonau 123-129, 145-146)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r safonau hyn.

Mae'r Llyfrgell wedi darparu hyfforddiant tair awr yr wythnos i staff ddatblygu eu sgiliau Cymraeg ers Gorffennaf 2017 o dan gynllun cyrsiau Cymraeg Gwaith sylfaenol a chanolradd.

Cynhaliwyd awdit sgiliau yn ystod y flwyddyn. Rhan o'r awdit yma oedd cyfrifo nifer y staff oedd yn meddu sgiliau yn y Gymraeg. Mae'r ystadegau fel a ganlyn:

	Dim Tystiolaeth	Peth Tystiolaeth	Angen Hyfforddiant	Angen Profiad	Tystiolaeth Llawn
Q37 Medraf ddarllen Cymraeg syml.	4	10	9	2	202
Q38 Medraf ddarllen Cymraeg efo cymorth geiriadur.	4	8	10	3	202
Q39 Medraf ddarllen Cymraeg yn y rhan fwyaf o ddeunydd.	15	4	5	3	200
Q40 Medraf ddarllen Cymraeg yn rhugl.	20	3	1	5	197
Q42 Medraf siarad Cymraeg efo peth petruster.	14	5	5	1	202
Q43 Medraf siarad Cymraeg yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd.	15	8	3		201
Q44 Medraf siarad Cymraeg yn rhugl.	21	2	2	4	197
Q45 Medraf ddeall Cymraeg i lefel syml.	6	12	5	3	201
Q46 Medraf ddeall Cymraeg i gynnal sgysiau cymdeithasol.	12	7	4	1	202
Q47 Medraf ddeall Cymraeg i gynnal sgysiau gwaith	12	8	2	5	200
Q48 Medraf ddeall Cymraeg i gynnal y rhan fwyaf o sgysiau.	11	9	2	4	201
Q50 Rwy'n medru ysgrifennu Cymraeg sylfaenol.	14	4	5	4	199
Q51 Rwy'n medru ysgrifennu Cymraeg i ateb gohebiaeth syml.	15	7	2	3	199
Q52 Rwy'n medru ysgrifennu Cymraeg efo rhywfaint o olygu.	20	4	3	2	197

Mae'r ystadegau am y nifer yr aelodau o staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigwyd yn y Gymraeg fel a ganlyn:

Hyfforddiant Ysgrifennu Adroddiadau – 9
Polisi a Threfn Disgyblu – 13
Microsoft Excel (Sylfaenol) – 8
Microsoft Excel (Canolig) – 8
Cymraeg Gwaith (Sylfaenol) – 12
Cymraeg Gwaith (Canolig) – 8
Cyflwyniad i Ganllawiau Brandio LLGC – 12
Hyfforddiant Iechyd Meddwl – 12
Hyfforddiant Gofal Cwsmer – 40

Mae'r ganran o gyfanswm nifer y staff a fynychodd y fersiwn Cymraeg o gyrsiau fel a ganlyn:

Polisi a Threfn Disgyblu - Cymraeg(13) / Saesneg (4) (76.47%)
Microsoft Excel (Sylfaenol) - Cymraeg (8) / Saesneg (8) (50%)
Cyflwyniad i Ganllawiau Brandio LLGC - Cymraeg (12) / Saesneg (10) (54.54%)

Swyddi newydd / swyddi gwag (Safonau 132-134, 136, 147, 148)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau yma, ac eithrio Safon 134. Nid yw'r ffurflen gais am swydd gyfredol yn rhoi lle i unigolion nodi eu bod yn dymuno cael cyfweiliad neu ddull arall o asesiad yn Gymraeg.

Dyma'r ystadegau am y nifer o swyddi newydd a'r swyddi gwag a hysbysebwyd gan Lyfrgell Genedlaethol Cymru yn ystod y flwyddyn a gatedoreiddiwyd fel swyddi sy'n gofyn-

bod sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol 31
bod angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir i'r swydd 0
bod sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol 3
nad oedd sgiliau yn y Gymraeg yn angenrheidiol 0

Ni dderbyniwyd cwyn ynglŷn â chydymffurfiaeth y Llyfrgell â'r safonau gweithredu yr oedd o dan ddyletswydd i gydymffurfio a hwy.

Meddalwedd gyfrifiadurol (Safon 116)

Mae meddalwedd Cysgliad wedi ei osod ar bob cyfrifiadur yn y Llyfrgell er mwyn i staff wirio sillafu a gramadeg y Gymraeg.

Mewnrrwyd y Llyfrgell (Safonau 117, 120-122)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r rhan fwyaf o'r Safonau hyn.

Sefydlwyd mewnrwyd dros-dro yn ystod Chwefror 2017 gyda'r bwriad o sefydlu mewnrwyd barhaol wedi hynny. Bwriadwyd y fewnrwyd bresennol i fod yn system ffeiliau, ac nid mewnrwyd gwe lawn (HTML). Nid yw'r Llyfrgell yn cydymffurfio â Safon 120 gan nad oes nodyn ar y tudalennau Saesneg bod y tudalennau yna ar gael yn Gymraeg. Mae dolen i hafan y fewnrwyd ar bob tudalen ond nid

oes dolen uniongyrchol i'r tudalennau Cymraeg ar y tudalennau Saesneg cyfatebol. Mae'n ymddangos bod hyn am resymau technegol (nid yw'n fewnrwyd gwe lawn).

Nid yw'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â Safon 121 ar hyn o bryd, ond rydym yn y broses o greu tudalen ar y fewnrwyd a fydd yn gweithredu'n unol â'r Safon yma.

E-bost (Safonau 130-131)

Mae'r Llyfrgell eisoes wedi darparu templed llofnod safonol sy'n galluogi staff i gynnwys fersiwn Gymraeg o'u manylion cyswllt mewn negeseuon e-byst. Mae hyn ar gael drwy daflen gymorth ar y fewnrwyd. Rydym yn y broses o uwchraddio llofnodion e-bost aelodau staff i fersiynau HTML, er mwyn hwyluso cynnwys logo 'Cymraeg' yn eu llofnod. Nid yw'r fersiynau testun yn galluogi hynny. Serch hynny, mae nifer o staff wedi gwneud hynny'n barod neu'n cynnwys geiriad yn eu llofnodion i ddynodi eu bod yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg. Mae taflen cymorth ar gael i'r sawl sydd yn dymuno symud i'r llofnod newydd ond mae Adran Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu'r Llyfrgell yn gweithio ar gael y llofnod wedi ei ddarparu'n ganolog gan nad oes gan bob aelod staff y gallu i wneud hyn eu hunain.

Cadw cofnodion cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg (Safonau 141-143)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau hyn.

Adran 5: Monitro

Mae'r Swyddog Gweinyddol yn Swyddfa'r Llyfrgellydd yn gyfrifol am fonitro cyrhaeddiad y Llyfrgell yn erbyn y Safonau, a sicrhau fod y Llyfrgell yn cydymffurfio â'r Safonau. Mae gwasanaethau eraill o fewn y Llyfrgell yn darparu adnoddau er mwyn sicrhau bod y Llyfrgell yn cyflawni gofynion Safonau'r Gymraeg yn llawn, sef y Tîm Addysg; yr Uned Adnoddau Dynol; yr Isadran Mynediad Digidol (sy'n gyfrifol am gynnwys y wefan, apiau a'r cyfryngau cymdeithasol); a'r Adran Technoleg Gwybodaeth.

Sefydlwyd Grŵp Gweithredu yn y cyfnod rhwng dyddiad dyroddi'r Safonau a diwrnod gosod y Safonau yn y Llyfrgell. Prif gyfrifoldeb y grŵp ers diwrnod gosod y Safonau yw sicrhau goruchwyliaeth o'r Safonau yn gorfforaethol. Aelodau'r grŵp yma yw:

- Pedr ap Llwyd (Dirprwy Brif Weithredwr a Llyfrgellydd)
- Carol Edwards (Rheolwr Llywodraethiant a Chlerc i Fwrdd yr Ymddiriedolwyr)
- Annwen Isaac (Rheolwr Adnoddau Dynol)
- Endaf Edwards (Swyddog Gweinyddol)

Adran 6: Safonau Atodol (Safonau 149-168)

Mae'r Llyfrgell yn gweithredu'n unol â'r Safonau hyn.

Cyhoeddwyd Hysbysiad Cydymffurfio'r Llyfrgell ar ein gwefan ac ar fewnwyd y staff. Cyhoeddwyd Polisi Cwynion ar wefan y Llyfrgell, ac fe ymdrinnir â chwynion ynghylch cydymffurfiaeth y Llyfrgell â Safonau'r Gymraeg yn yr un modd â chwynion eraill. Sefydlwyd Grŵp Gweithredu, sydd yn gyfrifol am oruchwyllo'r modd y mae'r Llyfrgell yn cydymffurfio â'r Safonau (gweler Adran 5 o'r adroddiad yma).

Adran 7: Blaenoriaethau ar gyfer Ebrill 2018 – Mawrth 2019

Er bod llawer o waith eisoes wedi'i gyflawni er mwyn cydymffurfio gyda'r Safonau, rydym yn cydnabod bod rhagor o waith i'w wneud eto er mwyn cyrraedd y nod yn llawn. Bydd y Llyfrgell yn mynd i'r afael â'r materion hyn yn ystod y flwyddyn sydd i ddod. Dyma'r blaenoriaethau:

- Safon 45 - sicrhau fod fersiynau Cymraeg a Saesneg o ddogfennau a gyhoeddir ar wahân yn datgan yn glir fod y rhain ar gael yn y naill iaith neu'r llall.
- Safon 56 – sicrhau bod y nam ar iaith negeseuon cydnabod system Question Point yn cael blaenoriaeth gan gwmni OCLC
- Safon 56 – dechrau deialog gyda'r cwmni sy'n cyflenwi'r peiriannau hunanwasanaeth ar gyfer taliadau llungopïo i sicrhau eu bod yn gweithredu drwy'r Gymraeg.
- Safon 73 - sicrhau bod pob gwahoddiad am dendr a gyhoeddir gan y Llyfrgell ar GwerthwchiGymru yn datgan y caniateir i dendrau gael eu cyflwyno yn Gymraeg.
- Safon 94 - mabwysiadu polisi ar ddefnyddio'r Gymraeg yn fewnol a'r canllawiau staff i'r Safonau.
- Safon 120 - ymchwilio'r posibilrwydd o roi dolen uniongyrchol i'r tudalennau Cymraeg ar y tudalennau Saesneg cyfatebol ar fewnwyd y Llyfrgell.
- Safon 121 - creu tudalen ar y fewnwyd a fydd yn gweithredu'n unol â'r safon .
- Safonau 126 a 127 - parhau gyda'r cyrsiau Cymraeg Gwaith sylfaenol a chanolradd tan fis Mawrth 2019. Annog mwy o staff i fynychu cyrsiau preswyl 5 diwrnod o dan adain Y Ganolfan Ddysgu Cymraeg Cenedlaethol er mwyn gloywi eu Cymraeg.
- Safon 130 – 131 - uwchraddio llofnodion e-bost aelodau staff i fersiynau HTML, er mwyn hwyluso cynnwys logo 'Cymraeg' yn y llofnod, a darparu'r llofnod yn ganolog.
- Safon 134 - cydymffurfio drwy sicrhau bod ffurflenni cais am swyddi yn rhoi lle i unigolion nodi eu bod yn dymuno cael cyfweiliad neu ddull arall o asesiad yn Gymraeg.

Mae'r adroddiad hwn ar gael yn Gymraeg a Saesneg.

Os hoffech dderbyn yr wybodaeth hon mewn fformat gwahanol, cysylltwch â'r Swyddog Gweinyddol fel y nodir isod os gwelwch yn dda:

Endaf Edwards

Swyddog Gweinyddol

Llyfrgell Genedlaethol Cymru

Penglais

Aberystwyth

Ceredigion

SY23 3BU

Ffôn 01970 632804

E-bost: endaf.edwards@llgc.org.uk